

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIAUS
SPRENDIMAS

DĖL PUBLIKACIJOJE „NAUJAKURYS PIKTINA“ („DZŪKŲ ŽINIOS“, 2007-09-26,
NR. 75/7668) PASKELBTOS INFORMACIJOS

2008 m. birželio 4 d. Nr. SPR-33
Vilnius

2007 m. spalio 8 d. žurnalistų etikos inspektorius gavo pareiškėjo Vytauto Jastremsko (toliau – pareiškėjas) skundą dėl publikacijoje „Naujakurys piktna“ („Dzūkų žinios“, 2007-09-26, Nr. 75/7668) paskelbtos informacijos. Pareiškėjas nurodo, kad publikacijoje pateikta vienpusiška, tendencinga, kryptingai neigiama informacija, nesuteikta atsakymo teisė, be leidimo išspausdinta jo fotografija. Prašo pareikalauti, kad laikraštis „Dzūkų žinios“ išspausdintų jo parengtą atsakymą, paskelbti priimtą sprendimą „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“.

Atlikdamas pareiškėjo skundo tyrimą, inspektorius kreipėsi į laikraščio „Dzūkų žinios“ redaktorę I. Klimavičienę, prašydamas paaiškinti ir pagrįsti apie pareiškėją paskleistą informaciją. Viešosios informacijos rengėjas savo paaiškinimų inspektoriui nepateikė.

Išnagrinėjęs pareiškėjo skundą, žurnalistų etikos inspektorius

n u s t a t ė:

Žeminančia asmens garbę ir orumą laikoma tikrovės neatitinkanti, diskredituojanti asmenį informacija, kurioje teigiama apie asmens padarytą teisės, moralės ar paprotinių normų pažeidimą, negarbingą elgesį, nesąžiningą visuomeninę ar komercinę veiklą ir pan.

Atsižvelgiant į pareiškėjo skundo turinį, pažymėtina, kad asmens garbė ir orumas yra asmeninės neturtinės vertybės, kurių pažeidimas visuomenės informavimo priemonėje yra žeminančių ir neatitinkančių tikrovės žinių paskleidimo fakto nustatymas. Asmens garbė ir orumas ginami nustačius šių faktų visumą: 1) duomenų paskleidimo faktą; 2) faktą, kad duomenys yra apie pareiškėją; 3) faktą, kad duomenys yra žeminančio pobūdžio; 4) faktą, kad paskleisti duomenys neatitinka tikrovės.

Teiginiuose „<...> nusipirkęs sodybą alytiškis Vytautas Jastremskas perkasė bendro naudojimo kelią ir užtvėrė jį užtvaru. Minėtas kelias eina pro naujo savininko sodybą.“, „Teizininkų kaime nusipirkęs sodybą V. Jastremskas ant kelio pasistatė tokį užtvarą, kad kaimynai nevažinėtų ir nevaikščiотų šiuo keliu“ paskelbta informacija vertintina kaip žinia, kuria pažymima apie netinkamus pareiškėjo veiksmus, sukeliančius nepatogumų Teizininkų kaimo gyventojams.

Paskelbtai nagrinėjamo turinio žiniai taikytinas tiesos kriterijus, jos tikrumą galima nustatyti patikrinimo bei įrodymo priemonėmis. Inspektorius pažymi, kad nagrinėjamo turinio žinia paremta Teizų seniūnijos Teizininkų kaimo gyventojų pranešimu Teizų seniūnijos seniūnei Rimai Didžiūnienei. Be to, manytina, jog nagrinėjamo teiginio dalyje „<...> perkasė bendro naudojimo kelią <...>“ paskelbta informacija atitinka tikrovę, kadangi pareiškėjas nenurodo, kad kitame nagrinėjamos publikacijos teiginyje „V. Jastremskas mums paaiškino, kad perkasė kelią dėl to, kad name įrenginėja kanalizacinius tinklus bei veda trasą į fekalijų surinkimo šulinį“ nurodytos aplinkybės neatitinka tikrovės.

Pareiškėjas nurodo, kad teiginyje „Tačiau alytiškis neleido juo net vaikščioti“ paskelbta tiesos neatitinkanti informacija. Paaiškina, kad net tris mėnesius – nuo gegužės vidurio, kai įsigijo sodybą, iki rugpjūčio vidurio – leido per savo kiemą net važinėti transporto priemonėms.

Nagrinėjamo turinio teiginyje paskelbta iš kaimo gyventojų sužinota žinia, kurią viešosios informacijos rengėjui pateikė Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros departamento Lazdijų rajono vyriausiasis specialistas Kazys Jautakis. Tais atvejais, kai skelbiamos informacijos šaltiniu yra valstybės institucija ir (ar) pareigūnas, visuomenės

informavimo priemonė turi teisę pasitikėti informacijos šaltiniu bei jo suteikta informacija. Tokiu atveju visuomenės informavimo priemonei (viešosios informacijos rengėjui) nekyla pareiga tikrinti sužinotos ar gautos informacijos tikrumo. Atsižvelgiant į tai, pasakytina, kad laikraščio „Dzūkų žinios“ redakcija neformulavo savarankiškų išvadų apie pareiškėjo ir kaimo gyventojų nesutarimą, ginčijamos informacijos šaltiniu buvo oficialus asmuo, jo pateikta informacija viešosios informacijos rengėjas turėjo teisę pasitikėti.

Pažymėtina, kad teiginiuose: „žemėtvarkininkai patvirtino J. Miliauskui, kad kelias yra bendro naudojimo <...>“, „<...> pastatęs ant bendro naudojimo kelio užtvarą ir perkasęs kelią jis pažeidė įstatymus“, „<...> jau surašyti sodybos savininkui reikalavimai: pašalinti užtvarą nuo bendro naudojimo kelio, kuo greičiau patiesti kanalizacijos vamzdžius ir užversti, išlyginti kelio perkasą“, „žmonės teisūs piktindamiesi tokiu naujo savininko elgesiu. Juk jie ilgai niekieno nekliudomi naudojosi tuo keliu išvykdami ir parvykdami į namus“ paskelbta informacija paremta to paties šaltinio – statybos inspektoriaus Kazio Jautakio darbinės veiklos išvadomis.

Žurnalistų etikos inspektoriui pateiktoje Alytaus apskrities viršininko administracijos 2008-03-07 išvadoje „Dėl Vytauto Jastremsko skunde „Dėl neteisėtų Alytaus apskrities viršininko administracijos tarnautojų veikų“ nurodytų aplinkybių ir faktų tyrimo“ Nr. 11P-5 pažymima, kad vietinės reikšmės apylinkės bendro naudojimo 4 m kelias į bendrą 2,05 ha ploto žemės sklypą, esantį Teizininkų kaime, Teizų seniūnijoje Lazdijų rajone, neįeina, t. y. Vytautui Jastremskui nuosavybės teise kelias nepriklauso. Remiantis aptarta išvada nėra pagrindo teigti, jog publikacijoje paskelbta informacija apie pareiškėjui nuosavybės teise priklausančią sodybą kertantį bendro naudojimo kelią (vieškelį) nepagrįsta. Atkreiptinas dėmesys, kad tuo atveju, jei valstybės institucijos oficialiuose dokumentuose nustatyti pažeidimai ar išvados būtų nepagrįstos ir neteisėtos, o pareiškėjo kaltė neįrodyta, viešosios informacijos rengėjui kiltų pareiga paneigti paskelbtą informaciją ir informuoti visuomenę apie pareiškėjo atžvilgiu nepasitvirtinusius kaltinimus.

Visuomenės informavimo įstatymo 16 straipsnis numato, kad gerbdami nuomonių įvairovę viešosios informacijos rengėjai ir skleidėjai turi visuomenės informavimo priemonėse pateikti kuo daugiau viena nuo kitos nepriklausomų nuomonių. Visuomenės informavimo įstatymo 15 straipsnyje įtvirtintas atsakymo teisės principas, kiekvienam fiziniam ar juridiniam asmeniui, apie kurį paskelbta netiksli ar šališka informacija, suteikiantis teisę atsakyti ar patikslinti paskelbtą informaciją. Atsižvelgiant į publikacijos turinį, kontekstą, paskelbimo aplinkybes, taip pat į neigiamą visuomenės nuomonę apie pareiškėją formuojančios informacijos paskelbimą, nesuteikiant jam galimybės paaiškinti, pasiteisinti ar paneigti klaidingą informaciją, darytina išvada, kad pareiškėjui atsakymo teisė nebuvo suteikta.

Pareiškėjas nurodo, kad šalia neigiamai jį charakterizuojančios publikacijos be jo sutikimo buvo išspausdinta jo fotografija. Alytaus apskrities viršininko administracijos 2008-03-17 Tarnybiniam nusižengimui tirti motyvuotoje išvadoje Nr. 11P-10 nurodyta, kad 2007 m. rugsėjo 26 d. laikraštyje „Dzūkų žinios“ išspausdinta publikacija „Naujaturys piktina“ parengta remiantis Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros departamento Statybos valstybinės priežiūros skyriaus Lazdijų rajono vyriausiojo inspektoriaus Kazio Jautakio laikraščiu „Dzūkų žinios“ pateikta fotografija. Šis valstybės tarnautojo veiksmas buvo įvertintas kaip nusižengimas, padarytas dėl neatsargumo.

Vertinant informacijos apie asmens privatą gyvenimą, taip pat ir pareiškėjo nuotraukos, kuriame matoma jo privati valda, paskelbimo teisėtumą, ne tiek svarbu nustatyti, ar tokia informacija (nuotrauka) buvo gauta teisėtai, kiek tai, ar tokios informacijos skelbimas atitiko teisėtą ir pagrįstą visuomenės interesą būti supažindintai su tokia informacija, šią informaciją žinoti.

Visuomenės informavimo įstatymo 13 straipsnio 1 dalies 1 punktą numato, kad siekiant nepažeisti asmens teisių, renkant ir viešai skelbiant informaciją draudžiama be asmens sutikimo filmuoti, fotografuoti, daryti garso ir vaizdo įrašus fizinio asmens

gyvenamojoje patalpoje, fizinio asmens privačioje namų valdoje ir jai priklausančioje aptvortoje ar kitaip aiškiai pažymėtoje teritorijoje, nepaisant to, ar tas asmuo yra nurodytose vietose.

Teisiniam nagrinėjamos situacijos įvertinimui reikšminga Lietuvos respublikos civilinio kodekso 2.22 straipsnio nuostata, reglamentuojanti asmens teisės į atvaizdą gynimą. Teisės į atvaizdą esmė yra ta, kad fizinio asmens nuotrauka (jos dalis), portretas ar kitoks atvaizdas gali būti atgaminami, parduodami, demonstruojami, spausdinami, taip pat asmuo gali būti fotografuojamas tik jo sutikimu. Ši norma įtvirtina bendrąją taisyklę, kad visais atvejais reikia asmens sutikimo.

Sistemiškai taikant aukščiau išvardintų teisės aktų, reglamentuojančių asmens teisės į bei privataus gyvenimo apsaugą, nuostatas, darytina išvada, kad būtina sąlyga informacijai apie privatų asmens gyvenimą paskelbti be to asmens sutikimo – teisėtas ir pagrįstas visuomenės interesas tokią informaciją žinoti.

Nagrinėjamu atveju ginčo nuotraukoje pareiškėjas matomas savo privačioje valdoje, matyti jo sodyba, privati teritorija. Manytina, kad pareiškėjas turėjo teisėtą interesą, kad nuotrauka su jo atvaizdu, taip pat kita nuotraukoje užfiksuota informacija nebūtų viešinama. Todėl inspektorius daro išvadą, kad nuotraukos paskelbimas konkrečiu atveju nebuvo būtinas ir netenkino visuomenės (viešojo) intereso. Šiuo atveju prioritetas turėjo būti teikiamas pareiškėjo teisės į atvaizdą (kartu ir teisės į privatumą) apsaugai, bet ne viešosios informacijos rengėjo teisei skleisti informaciją arba visuomenės teisei tokią informaciją apie pareiškėją žinoti.

Žurnalistų etikos inspektorius, atsižvelgdamas į tai, kad viešosios informacijos rengėjas publikacijoje „Naujakuris piktina“ („Dzūkų žinios“, 2007-09-26, Nr. 75/7668), paskelbdamas kritišką informaciją apie pareiškėją, nesuteikė jam atsakymo teisės ir be jo sutikimo publikacijai iliustruoti panaudojo nuotrauką, vadovaudamasis Visuomenės informavimo įstatymo 50 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 2 dalies 1 punktu, 3 dalimi,

n u s p r e n d ė:

1. Į s p ė t i viešosios informacijos rengėją – UAB „Dzūkų žinios“ dėl Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 2 dalies, 13 straipsnio 1 dalies 1 punkto, 16 straipsnio 1 dalies, 41 straipsnio 2 dalies 4 ir 5 punktų nuostatų pažeidimo.

2. I š s i ū s t i sprendimo kopiją pareiškėjui V. Jastremskui, UAB „Dzūkų žinios“ direktoriui ir laikraščio „Dzūkų žinios“ redaktorei.

3. V i e š a i p a s k e l b t i sprendimą „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“, žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos interneto tinklalapyje.

Žurnalistų etikos inspektoriaus sprendimai gali būti skundžiami teismui per 30 dienų nuo jų paskelbimo dienos.

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIUS

ROMAS GUDAITIS